

**SULAMA ALANLARINDA ARAZİ DÜZENLENMESİNE DAİR
TARIM REFORMU KANUNU**

Kanun Numarası : 3083
Kabul Tarihi : 22/11/1984
Yayımlandığı Resmî Gazete : Tarih : 1/12/1984 Sayı : 18592
Yayımlandığı Düstur : Tertip : 5 Cilt : 24 Sayfa : 80

Bu Kanun ile ilgili olarak Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe giren yönetmelik için, "Yönetmelikler Külliyesi" nin kanunlara göre düzenlenen nümerik fihristine bakınız.

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç ve Tanımlar

Amaç⁽¹⁾

Madde 1 – Bu Kanunun amacı sulama alanları ile Cumhurbaşkanınca gerekli görülen alanlarda;⁽¹⁾

- a) Toprağın verimli şekilde işletilmesini, işletilmesinin korunmasını, birim alandan azami ekonomik verimin alınmasını, tarım üretiminin sürekli olarak artırılmasını, değerlendirilmesini ve buralarda istihdam imkanlarının artırılmasını,
- b) Yeterli toprağı bulunmayan ve topraksız çiftçilerin zirai aile işletmeleri kurabilmeleri için Devletin mülkiyetinde bulunan topraklarla topraklandırılmalarını, desteklenmelerini, eğitilmelerini,
- c) Ekonomik üretime imkan vermeyecek şekilde parçalanmış tarım topraklarının gerektiğinde ve imkanlar ölçüsünde genişletilmesi suretiyle de toplulaştırılmasını, tarım arazisinin ailenin geçimini sağlamaya ve aile iş gücünü değerlendirmeye yeterli olmayacak derecede parçalanmasını ve küçülmesini önlemeyi,
- d) Yeni yerleşme yerleri kurmayı, mevcut yerleşme yerlerine eklemeler yapmayı,
- e) Zorunluluk halinde tarım arazisinin diğer amaçlara tahsisini düzenlemeyi,
- f) Dağıtılmayan tarım arazisinin değerlendirilme şeklini belirlemeyi,
- g) Cumhurbaşkanınca gerekli görülen diğer bölgelerde gayrimenkullerin Milli Güvenlik nedeniyle mülkiyet ve tasarruf şekillerinde ve yerleşim yerlerinde düzenlemeler yapmayı, sağlamaktır.⁽¹⁾

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibareleri "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

Tanımlar ⁽¹⁾

Madde 2 – Bu Kanuna göre,

a) Sulama Alanı: Devletçe sulamaya açılan veya projeleri bitirilmiş olup da sulama yatırımlarına başlanan ve devam eden alanlardır.

b) Tarım Arazisi: Orman sınırları dışında kalan, zirai üretim yapılan, çayır, mera, yaylak ve kışlak olarak kullanılan, kullanılma şekillerinden birine tahsis edilen veya ekonomik olarak imar, ihya ve islah edilerek üretime açılacak arazilerdir.

c) Sulu Arazi : Devletçe sulanan arazidir. Sahibinin kendi imkanları ile suladığı kuru arazi gibi işlem görür.

d) Toprağın Verimli Olarak İşletilmesi: Toprağın bulunduğu bölgenin ekolojik ve ekonomik şartlarına, modern tarım usullerine uygun olarak toprak ve su kaynaklarının kullanılması, korunması, gerekli her türlü tedbirler alınarak verimliliğin artırılması suretiyle işlenmesi veya işletilmesidir.

e) Aile: Karı - Koca ve birlikte oturan reşit olmayan çocuklardan meydana gelen müessesedir. Ailede kocaya, koca yoksa karıya "aile reisi" denir.

f) Çiftçi: Geçimini, bedeni ve fikri güçlerini kısmen veya tamamen katarak, tarımdan sağlayanlara denir.

g) Tarım Toprakları: Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığınca birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf olarak belirlenen topraklardır.

h) Toprağın Derecelendirilmesi : Toplulaştırma işlemlerinde toprağın uygulama tarihindeki rayiç bedeli, verimliliği, özellikleri, yerleşim yerlerine olan mesafesi, konumu gibi unsurlar esas alınarak değiştirilecek toprakla denliğini sağlamaktır.

i) Tarımsal İşletme Geliri: Brüt gelirden değişken masraflar düşüldükten sonra kalan miktardır.

j) **(Değişik: 19/4/2018-7139/31 md.)** İlgili veya uygulayıcı kuruluş: Bu Kanunda yer alan arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri için Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünü, diğer görevler için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığını ifade eder.

k) Uygulama Alanı veya Bölgesi: Bu Kanunun amacına uygun olarak Cumhurbaşkanınca sınırları belirtilmiş alandır.⁽¹⁾

l) Örnek İşletme: Bölgenin ekonomik ve ekolojik şartlarına göre toprağın verimli olarak işletilmesini koruyan ve geliştiren, modern tarım usullerini uygulayan, tarımsal bir işletme planı ile çalışan, uygulama alanı olarak tespit edilen bölgede son üç yılda birim alandan bölge ortalamasının Cumhurbaşkanınca tespit edilecek belli katı kadar fazla tarımsal üretim elde eden, işletme tipine ve büyüklüğüne göre gerekli tarımsal alet ve vasıtalara sahip olan işletmelerdir.⁽¹⁾

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu maddenin birinci fıkrasının (k) ve (l) bentlerinde yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibareleri "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM
Uygulama

Uygulama alanı

Madde 3 – Bu Kanunun uygulama alanı, Cumhurbaşkanı kararı ile belirtilen alanlardır. Cumhurbaşkanının bu kararı, kamulaştırma ve diğer işlemler bakımından kamu yararı kararı sayılır ve Resmi Gazete'de yayımlanır.⁽¹⁾

İlgili kuruluşun tasarrufuna geçecek arazi

Madde 4 – Uygulama alanlarında:

a) Devletin hüküm ve tasarrufu veya özel mülkiyetinde olup kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere tahsis edilmemiş arazi uygulama kararının Resmi Gazete'de yayımı ile,

b) Gerçek veya özel hukuk tüzelkişilerinin mülkiyetinde bulunan arazi ve diğer gayrimenkuller kamulaştırma ile,

Uygulayıcı kuruluşun tasarrufuna geçer.

Sahibine bırakılacak arazi

Madde 5 – (Değişik birinci fıkra: 23/2/2011-6171/1 md.) Uygulama alanlarında, bu Kanunun amacını gerçekleştirmek için ilgili kuruluşça bağ, bahçe ve ağaçlık arazi ve örnek işletmeler hariç, gerçek kişilerle özel hukuk tüzelkişilerine ait tarım topraklarından o bölge için tespit edilen dağıtım normunun on katını aşan kısmı ile varsa üzerindeki tarımsal yapı ve tesisler kamulaştırılabilir. Bu suretle yapılacak kamulaştırmalarda Devletçe sulanan arazi sulu arazi sayılır.

Sahibine bırakılacak tarım arazisinin bir kısmı sulu, bir kısmı kuru ise aynı tarımsal işletme gelirinin sağlanması kaydı ile sulu arazi kuru araziye tahvil edilir.

(Değişik üçüncü fıkra: 23/2/2011-6171/1 md.) Sahibine bırakılacak topraklar, bölgenin özellikleri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca belirlenir.⁽²⁾

Cumhurbaşkanınca bu Kanunun birinci maddesinin (g) bendine göre uygulama alanı olarak ilan edilecek diğer alanlarda, gerektiğinde arazi ve diğer gayrimenkullerin tamamı kamulaştırılabilir.⁽²⁾

Kamulaştırma kararı, bölgedeki teşkilatının teklifi ve ilgili kuruluşun onayı ile alınır.

Arazi ve mevcut ise üzerindeki diğer gayrimenkullerin bedel tespiti, ilgili kuruluşça kendi teşkilatından görevlendirilecek üç ve mahallin en büyük mülki amirince görevlendirilecek iki bilirkişi üyeden oluşan "Bedel Takdir Komisyonu" nca yapılır. Kamulaştırma işlemlerine dair diğer hususlar, yönetmelikte belirtilir.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu fıkranın birinci cümlesinde yer alan "İlgili Bakanlığın teklifi ve Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde, ikinci cümlesinde yer alan "Bakanlar Kurulunun" ibaresi "Cumhurbaşkanının" şeklinde değiştirilmiştir.

(2) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu maddenin üçüncü ve dördüncü fıkralarında yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibareleri "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

Kamulaştırmada sahibine bırakılacak toprak mümkün olduğu kadar toplu halde ve işletmeyle ilgili yapı ve tesislerden yararlanmaya en elverişli şekilde toprak sahibi tarafından seçilir. Ancak seçim hakkı kamulaştırılacak toprakların düzenli bir biçimde dağıtılmasını ve verimli şekilde işletilmesini engelleyecek tarzda kullanılamaz.

Bu Kanunda hüküm bulunmayan hallerde yapılacak kamulaştırmalara 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümleri uygulanır.

Toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri ⁽¹⁾

Madde 6 – (Değişik: 23/2/2011-6171/2 md.)

Bu Kanunda belirtilen amaçları gerçekleştirmek üzere uygulama alanlarında ilgili kuruşça, isteğe bağlı veya maliklerin muvafakatı aranmaksızın arazi toplulaştırılması yapılabilir.

İsteğe bağlı olanlara öncelik vermek kaydıyla arazi toplulaştırmasını teşvik için ilgili kuruşça arazi genişletmek gibi destekleyici tedbirler alınabilir.

Toplulaştırma alanlarında gerçek kişilerle kamu ve özel hukuk tüzel kişilerine ait araziden projenin özelliğine göre, yol ve kanal gibi kamunun ortak kullanacağı yerler için % 10'a kadar katılım payı kesilir. Toplulaştırma nedeniyle kapanan yollarla, yol fazlalıkları da aynı amaç için kullanılır. Katılım payı için herhangi bir bedel ödenmez. Ancak, katılım payı dışında kesilen arazi, öncelikle varsa eş değer Hazine arazisinden karşılanır. Yoksa, kesilen arazi için kamulaştırma işlemi yapılır.

Toplulaştırma sonunda dağıtılan veya sahibine bırakılan tarım arazisi malikleri adına, geriye kalan arazi ise Hazine adına uygulayıcı kuruluşun talebi ile tapuya tescil edilir. Malikleri adına tescil edilen arazi bu Kanun hükümleri dışında o bölge için tespit edilen dağıtım normundan daha küçük parçalara rızaen veya hükmen taksim edilemez ve ifraz işlemlerine konu olamaz. Bu husus tapu siciline şerh edilir.

Toprak ve su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi, kırsal alanda su temini ve kullanılmış suların uzaklaştırılması hizmetleri, arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile birlikte planlanır. Tarla içi geliştirme hizmetleri; tarla yolları ve sanat yapıları, açık ve kapalı drenaj, sulama tesisleri, kimyasal maddeler kullanılarak arazi ıslahı, toprak muhafazası ve dere yatağı ıslahı gibi faaliyetleri kapsar.

Ortak kullanım alanları olarak planlanan alanlarda toplulaştırma çalışmaları süresince tarımsal faaliyetlerde bulunmak ilgili kuruluşun iznine bağlıdır.

Toplulaştırmada kanal ve yol gibi kamunun ortak kullanacağı alanlar olarak planlanan yerlerdeki mütemmim cüzlerin karşılığı ile çiftçiye yeni parseller teslim edilene kadar doğabilecek gelir kayıpları uygulayıcı kuruluşça karşılanır.

Toplulaştırma esas ve usulleri ile toprağın derecelendirilmesi ile tarla içi geliştirme hizmetlerinin nasıl yapılacağı yönetmelikte belirtilir.

Uygulayıcı kuruluşa geçen tarım arazisinin tasarruf ve tahsisi

Madde 7 – Uygulayıcı kuruluş, tasarrufuna geçen araziye yeterli toprağı bulunmayan veya toprağı olmayan çiftçilere dağıtabileceğı ve kiraya verebileceğı gibi, iskan projelerinin ve toplulaştırmanın gerçekleştirilmesi amacıyla da kullanabilir.

(1) Bu madde başlığı "Toplulaştırma" iken, 23/2/2011 tarihli ve 6171 sayılı Kanunun 2 nci maddesiyle metne işlendiğı şekilde değiştirilmiştir.

(Değişik ikinci fıkra: 3/7/2003-4916/18 md.) Bu arazi, bu Kanunun amaçları gözetilerek, uygulayıcı kuruluşça uygun görüldüğü takdirde; satılmak, sınırlı aynı hak tesis edilmek, kiralanmak, 21.1.1998 tarihli ve 4325 sayılı Kanun amaçlarında kullanılmak veya kendilerine özel kanunlarla ya da Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle verilen görev ve yetki içinde kullanmaları şartı ile kamu kuruluşlarına tahsis edilmek üzere, Hazinesin tasarrufuna bırakılabilir.⁽¹⁾

İlgili kuruluşun tasarrufuna geçen arazi, gerektiğinde gerçek ve tüzelkişilere ait aynı değerdeki araziyle değiştirilebilir.

Arazi dağıtımı⁽²⁾

Madde 8 – Dağıtımdan faydalanacaklara verilecek toprak büyüklüğü, iklim ve toprak özellikleri ile bölge için öngörülen tarımsal işletme tipleri de gözönünde bulundurularak, 1984 yılı toptan eşya fiyatları endeksine göre yıllık tarımsal işletme geliri bir milyon liradan aşığı olmamak kaydı ile bulunacak miktardır.

Bu miktar, uygulayıcı kuruluş tarafından hesap edilerek uygulamanın duyurulması ile birlikte dağıtılacak “Toprak Normu” Cumhurbaşkanınca tespit edilerek Resmi Gazete’de yayımlanır.⁽²⁾

Dağıtılacak toprak büyüklüğü Cumhurbaşkanlığı Kararı ile birinci fıkrada belirtilen miktarın bir katını geçmeyecek miktarda artırılabilir. Verilecek tarım arazisinin bir kısmı sulu bir kısmı kuru ise aynı tarımsal işletme gelirinin sağlanması kaydı ile sulu arazi kuru araziye tahvil edilir.⁽²⁾

Dağıtım normundan daha az toprağı olanlara, kendi toprağı ile birlikte birinci fıkrada tespit edilen geliri getirecek miktarda toprak verilir.

Tarım toprağının dağıtımından faydalanacaklar ile bunlarda aranacak şartlar ve dağıtımda gözönünde bulundurulacak sıra ve öncelikler, yönetmelikle tespit edilir.

Borçlandırma

Madde 9 – Bu Kanuna göre tarım toprağının dağıtımından faydalananlar ile yerleşime tabi tutulanlar, iktisap tarihinde mülkiyetini iktisap ettikleri tarım toprağının ve mevcutsa üzerindeki diğer gayrimenkullerin tespit edilen rayiç bedeli üzerinden, uygulayıcı kuruluşça borçlanırlar. Borçlandırmak suretiyle verilen tarım toprakları, sahiplerinin adına tapuya tescil edilir.

Borçlar, borçlandırmadan sonra gelen dördüncü yılın Ocak ayını takip eden ve uygulayıcı kuruluş tarafından hasat dönemleri dikkate alınarak tespit edilecek aylardan başlamak üzere, on yılda ve on eşit taksitte faizsiz olarak ödenir. Borçlandırma esas ve usulleri, yönetmelikle düzenlenir.

Dağıtılan toprağın geri alınması

Madde 10 – Topraklandırılan çiftçiler, topraklarını askerlik veya belgelendirilmiş uzun süreli hastalık gibi geçerli bir özürü olmaksızın aralıksız üç yıl süre ile bu Kanunun öngördüğü şekilde işletmedikleri, borçlarını ve aldıkları kredileri ödemedikleri takdirde, dağıtılan topraklar geri almır.

Kayıt Hazine adına ilgili kuruluşun müracaatı üzerine Mahalli Tapu Sicil Muhafızlığı tarafından bir hükme hacet kalmaksızın düzeltilir ve ilgili kuruluşun tasarrufuna bırakılır.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu fıkrada yer alan “kendilerine özel kanunlarla” ibaresinden sonra gelmek üzere “ya da Cumhurbaşkanlığı kararnameleriyle” ibaresi eklenmiştir.

(2) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu maddenin ikinci fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulunca” ibaresi “Cumhurbaşkanınca” şeklinde ve üçüncü fıkrasında yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

Dağıtılan topraklar üzerinde tasarruf tahdidi

Madde 11 – Bu Kanuna göre dağıtılan topraklar bölünemez. Miras hükümleri dışında başkalarına devredilemez. Ancak dağıtılan çiftçilerle mirasçıları tarafından işletilebilir. Bu arazi kamu yararı dışında hiçbir ayni hakla kayıtlanamaz, haczedilemez, satış vadine konu edilemez ve kiraya verilemez. Ancak sahibine bırakılan topraklar, o bölge için tespit edilen dağıtım normundan daha küçük parçalara hükmen veya rızaen bölünmemek suretiyle devir ve temlik edilebilir. Bu husus tapu siciline şerh edilir.

Çiftçilikten herhangi bir sebeple vazgeçmek isteyenlerin iktisap ettiği tarım toprakları ve varsa üzerindeki gayrimenkuller, uygulayıcı kuruluşa iade edilebilir. Bu hallerde, çiftçi tarafından yapılmış zaruri ve faydalı tesis ve diğer gayrimenkullerin rayiç bedeli, ilgili kuruluşça sahibine ödenir. Bu durumda, borç tasfiyesi ve diğer ödeme işlemleri yönetmelikle düzenlenir.

Dağıtılan ve sahibine bırakılan topraklarda mirasçıların tasarrufu

Madde 12 – Mirasçıların, mirasın açılmasından itibaren altı ay içinde kendi aralarında aile ortaklığı şeklinde işletmedikleri veya rızaen kendi aralarında devir ve temlik işlemlerini yapmadıkları hallerde, dağıtılan toprak ve mevcutsa işletmeyle ilgili gayrimenkullerin bedeli, bu Kanun hükümlerine göre ödenmek kaydıyla uygulayıcı kuruluş tarafından geri alınır. Uygulayıcı kuruluş, geri alınan işletmeyi, öncelikle mirasçılara veya topraksız veya az topraklı çiftçilerden birine tahsis edebilir.

Uygulama bölgelerinde kendilerine tarım toprağı bırakılanların ölümü halinde bırakılan tarım toprağı o bölge için tespit edilen dağıtım normundan az olmamak üzere ve işletmeye ait yapı ve tesisler ile araç ve gereçler, genel hükümlere göre mirasçılar arasında taksim ve ifraz edilerek miras ortaklığına son verilebilir.

Taksim ve ifraz sonucu yeni işletmelerdeki toprak büyüklüğünün bölgedeki toprak normu altına düşmesi halinde, bu maddenin birinci ve ikinci fıkraya hükümleri uygulanır.

Temlik tasarrufların durdurulması

Madde 13 – (Değişik birinci fıkrası: 13/2/2001-4626/2 md.) Uygulama alanlarında Cumhurbaşkanının Resmi Gazete’de yayımı tarihinden itibaren, kamulaştırma, toplulaştırma, arazi değiştirilmesi ve dağıtım işlemlerinin tamamlanması veya tapuya tescili sonuçlandırılıncaya kadar, gerçek kişilerle özel hukuk tüzelkişilerine ait arazinin mülkiyet ve zilyetliği devir ve temlik edilemez. Bu araziler ipotek edilemez ve satış vaadine konu olamaz. Ancak, bu kısıtlama süresi beş yılı aşamaz. Sulama şebekesi tamamlanıp sulamaya geçinceye kadar da aynı işlemler yapılmaz. Bu kısıtlamada ise süre, beş yılı aşamaz. Ancak, sulama alanlarında toplulaştırma çalışmaları kısıtlama süresi içerisinde sonuçlandırılmadığı takdirde, Tarım Reformu Genel Müdürlüğünün teklifi ile Tarım ve Köyişleri Bakanlığının onayı ile toplulaştırma çalışmalarının sonuçlandırılması amacıyla kısıtlama süresi en fazla beş yıla kadar daha uzatılabilir.⁽¹⁾

Kısıtlama süresi içerisinde arazisini ve varsa üzerindeki tesisleri satmak isteyen gerçek ve özel hukuk tüzelkişilerinin müracaatları halinde, uygulayıcı kuruluş bu kişilere ait tarım toprağını ve varsa üzerindeki tesisleri, altmış gün içinde bu Kanun hükümlerine göre kamulaştırır veya yönetmelikle tespit edilecek esaslar dahilinde bunların başkalarına satışına izin verir.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu fıkrada yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir.

(Değişik üçüncü fıkra: 23/2/2011-6171/3 md.) Yukarıda belirtilen süre içinde, bu gibi arazi Tarım Kredi Kooperatifleri ve bankalara ipotek edilebilir.

(Değişik dördüncü fıkra: 23/2/2011-6171/3 md.) Bu kısıtlama süresi içerisinde ipoteğin paraya çevrilmesi gerektiğinde ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla yapılan takipte düzenlenecek kıymet takdir raporu uygulayıcı kuruluşa tebliğ edilir. Uygulayıcı kuruluşun bu rapora itiraz ve dava hakkı vardır. Kesinleşen kıymet takdir raporuna göre tespit edilmiş bedeli, bu Kanun hükümlerine göre uygulayıcı kuruluş tarafından uygun görülmesi halinde ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla takip dosyasına ödenerek arazinin Hazine mülkiyetine geçirilmesi sağlanır. Ancak uygulayıcı kuruluş tarafından ihtiyaç duyulmaması halinde, arazinin satışına izin verilebilir. Buna ilişkin esaslar yönetmelikle düzenlenir.

(İptal birinci cümle: Anayasa Mahkemesi'nin 11/4/2012 tarihli ve E.: 2011/33, K.: 2012/54 sayılı Kararı ile.) Miras yoluyla intikaller, bu hükmün kapsamı dışındadır. **(Mülga son cümle: 30/4/2014-6537/9 md.)**

Yeni yerleşim yerlerinin kurulması

Madde 14 – Uygulama bölgesinde Cumhurbaşkanı kararı ile yeni yerleşim yerleri kurulabilir veya mevcut köyler ile köy altı yerleşim birimleri birleştirilebilir. Yeni köy altı yerleşim birimleri kurulamaz. Bu Kanuna göre toprak dağıtımından yararlanma haklarına sahip olup da istekte bulunanlardan uygun görülenler, yeni yerleşim yerlerine yerleştirilebilirler.⁽¹⁾

Yeni yerleşim yerlerine yerleştirilenler, İskan Kanunundaki muafiyet ve istisnalardan faydalandırılırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Çayır, mera ve benzeri arazilerin tespit ve tahsisi

Madde 15 – **(Mülga : 25/2/1998-4342/36 md.)**

Tapu ve kadastro işlemleri

Madde 16 – Uygulama alanı ilan edilen bölgelerde arazinin tapu ve kadastro işlemleri, ilgili kuruluşun talebi üzerine Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğüne öncelikle ve belirlenecek süre içerisinde tamamlanır.

(Ek fıkra: 28/11/2017-7061/45 md.) Arazi toplulaştırma projelerinin uygulanması esnasında, elbirliği mülkiyet olarak tescilli parsellerin, paylı mülkiyete dönüştürülmesi işlemleri uygulayıcı kuruluş tarafından resen gerçekleştirilir. Kesinleşen listelerin tapu müdürlüğü tarafından doğrudan paylı mülkiyet olarak tescili sağlanır. Bu yetki kapsamındaki işlemler her türlü gider, vergi, resim ve harçtan muafır.

(Ek fıkra: 28/11/2017-7061/45 md.) Arazi toplulaştırma projelerinin uygulanması esnasında, tapuya kayıtlı olup tescile esas belgesine aykırılığı tespit edilen hisse hataları, uygulayıcı kuruluş tarafından resen düzeltilir. Kesinleşen listelerin tapu müdürlüğü tarafından doğrudan paylı mülkiyet olarak tescili sağlanır. Bu yetki kapsamındaki işlemler her türlü gider, vergi, resim ve harçtan muafır. Bu madde kapsamında getirilen muafiyetler, mükelleflerin veraset ve intikal vergisine ilişkin yükümlülüklerini ortadan kaldırmaz.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu fıkroda yer alan "Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

Çiftçilerin desteklenmesi

Madde 17 – Uygulama alanlarında bu Kanun hükümlerine göre topraklandırılanlarla kendilerine uzun süreli sözleşmelerle arazi kiralananlar ve dağıtım normuna kadar arazi sahibi çiftçiler, uygulayıcı kuruluş tarafından yönetmelikte tespit edilecek esaslar dahilinde verimliliği ve üretimi artırmak gayesiyle aynı ve nakdi kredi ile desteklenirler.

Uygulayıcı kuruluş, verilen kredilerin amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını denetler. Amacına uygun kullanılmayan krediler, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre, ilgili kuruluşça tahsil edilir.

Yabancı uyruklulara ait arazi

Madde 18 – Yabancı uyruklulara ait gayrimenkullerin kamulaştırılmasına Cumhurbaşkanınca Karar verilir. Kamulaştırmaya karar verilirse, bedelinin tespiti ve ödenmesi müteakibliyet esaslarına göre yapılır.⁽¹⁾

Arazinin tarım dışı amaçlarla kullanılması

Madde 19 – (Değişik: 28/11/2017-7061/46 md.)

Uygulama alanlarında bulunan arazileri, zorunlu sebepler olmadıkça tarım dışı amaçlarla kullanılmaz. Ancak zorunlu hallerde, ilgililerin tarım dışı amaçla arazi kullanımı talepleri hakkında 3/7/2005 tarihli ve 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu hükümleri uygulanır.

Fon

Madde 20 – (Mülga: 21/2/2001-4629/1 md.)

Fonun gelirleri

Madde 21 – (Mülga: 21/2/2001-4629/1 md.)

Fondan karşılanacak giderler

Madde 22 – (Mülga: 21/2/2001-4629/1 md.)

Fonun yönetim ve denetimi

Madde 23 – (Mülga: 21/2/2001-4629/1 md.)

Madde 24 – Uygulama bölgelerinde:

a) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı suçlardan veya bu suçların işlenmesini aleni olarak tahrik etme suçundan mahkûm olanlar,

b) Türk Ceza Kanununun 312 nci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı halkı sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik etme suçlarından mahkûm olanlar,

c) Türk Ceza Kanununun 536 ncı maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında yazılı eylemlerle aynı Kanunun 537 nci maddesinin birinci, ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarında yazılı eylemleri siyasi ve ideolojik amaçlarla işlemekten mahkûm olanlar,

Bu Kanuna göre toprak dağıtımından istifade edemez ve bunlara toprak verilemez.

Toprak verilenler kendilerine toprak verildikten sonra, birinci fıkrada tespit edilen suçlardan herhangi birinden mahkûm olmaları halinde verilen toprak geri alınır ve tapu kaydı ilgili kuruluşun talebi ile mahalli tapu sicil muhafızlığı tarafından hiç bir hükme hacet kalmadan Hazine adına düzeltilir.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu fıkrada yer alan "Bakanlar Kurulunca" ibaresi "Cumhurbaşkanınca" şeklinde değiştirilmiştir.

Yönetmelik

Madde 25 – Bu Kanunda yönetmelikle düzenlenmesi öngörülen hususlar ile bu Kanunun uygulanmasına dair diğer düzenlemeler, Cumhurbaşkanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelik ile belirlenir.⁽¹⁾

Kaldırılan ve uygulanmayacak hükümler

Madde 26 – Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren;

a) 1617 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Kanununun, 766 sayılı Tapulama Kanununun 33 üncü maddesini değiştiren 20 nci maddesi hariç, diğer maddeleri yürürlükten kaldırılmıştır.

b) Bu Kanunun uygulanmasında, diğer kanunların bu Kanuna aykırı hükümleri uygulanmaz. Ancak 28/12/1960 tarih ve 189 sayılı, 18/12/1981 tarih ve 2565 sayılı Kanun hükümleri saklıdır. Ayrıca Milli Savunma Bakanlığına tahsisli olan veya bu Bakanlıkça tahsisli olarak kullanılan gayrimenkullere bu Kanun uygulanmaz.

GEÇİCİ MADDELER

Geçici Madde 1 – Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununa göre yapılan uygulamalarda kendilerinden toprak kamulaştırılanların altı ay içinde müracaatları halinde, bu Kanun hükümlerine göre yapılacak incelemeden sonra Kanunun, "Sahibine Bırakılacak Arazi" ye ilişkin hükümleri uygulanır.

Geri verilecek arazi dağıtılmamış veya tahsis edilmemişse, bu miktara tekabül eden kamulaştırma bedeli ile faizleri ödenmez. Bu bedellerin hak sahiplerince tahsil edilmiş olması halinde, bedel ve faizler defaten Fona iade edilmek kaydı ile arazinin iade edilen kısmı ilgilinin adına tescil edilir.

Ancak iade edilecek arazi, mülga 1757 sayılı Kanuna göre dağıtılmış veya tahsisi yapılmış ise, hak sahiplerine varsa aynı değerde arazi verilir. Arazi sahibi verilen bu araziye kabul etmediği takdirde iade edilecek toprağın miktarına tekabül eden kamulaştırma bedeli bu Kanun hükmüne göre ödenir.

Geçici Madde 2 – Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununa göre kamulaştırılan veya tapulama yolu ile intikal eden hisseli arazinin taksim ve ifrazı, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde ilgili kuruluşun hazırlayacağı taksim ve ifraz planları doğrultusunda ve talebi üzerine herhangi bir muvafakat aranmaksızın, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün mahalli teşkilatı tarafından yapılır.

Geçici Madde 3 – Uygulama alanları ve uygulama alanları dışında 1617 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Kanununun 8 inci maddesiyle mülga 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu ve 4486 sayılı Teknik Ziraat ve Bahçivanlık Okulları Hakkındaki Kanunun hükümlerine göre tevzi edilen ve bilahare başkalarına devredilmiş bulunan gayrimenkullerin satışının iptaline ilişkin olarak açılmış davalar her ne safhada olursa olsun düşer.

(1) 2/7/2018 tarihli ve 698 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 39 uncu maddesiyle, bu fıkrada yer alan "Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay içinde Bakanlar Kurulu" ibaresi "Cumhurbaşkanı" şeklinde değiştirilmiştir.

Geçici Madde 4 – (Ek: 13/2/2001-4626/3 md.)

Sulamaya açılan veya açılacak olan alanlarda, bu Kanunun geçici 1 inci maddesi gereğince arazi iadesine muhatap olan arazi malikleri ile mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanununa göre arazisi kamulaştırılanlar için, sahibine bırakılan sulu arazi normu uygulanmaz. Ayrıca, kamulaştırmaya ve arazi iadesine muhatap olmayan sulu norm üstü arazi malikleri için de aynı işlem geçerlidir.

Geçici Madde 5 – (Ek: 24/5/2013-6487/24 md.)

Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu hükümlerine göre yapılan uygulamalar nedeniyle kendilerinden kamulaştırılan ancak kamulaştırma bedelleri maliklerine ödenmeyen arazilerden uygulayıcı kuruluş tarafından dağıtılmayan, tahsis edilmeyen, satılmayan veya bu Kanun amaçlarında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulmayanlar; eski malikleri veya kanuni mirasçıları tarafından fiilen kullanılması, bu kişiler tarafından bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren bir yıl içinde varsa bu araziler hakkında açmış oldukları tüm davalardan yargılama giderleri üstlenilmek suretiyle kayıtsız ve şartsız feragat edilerek uygulayıcı kuruluşa başvurulması ve başkaca hiçbir hak ve talepte bulunulmayacağına kabul ve taahhüt edilmesi koşullarıyla; uygulayıcı kuruluş ile Maliye Bakanlığınca yapılacak incelemeler sonucunda iadeye engel başkaca bir durumunun bulunmaması ve iadesinin uygun olduğunun tespit edilmesi durumunda, bu Kanunun 5 inci maddesinde belirtilen norm kısıtlamalarına tabi olmaksızın uygulayıcı kuruluşun teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca da uygun görülmesi hâlinde, bu Bakanlığın talebi üzerine yetkili tapu müdürlüğünce ilgilileri adına tescil edilir. Ancak, iade edilecek arazilerden kamulaştırma nedeniyle kendilerine ödeme yapılanlara, ödenen bedele kamulaştırma tarihi itibarıyla tekabül eden arazi miktarı uygulayıcı kuruluş tarafından belirlenir ve bu araziler iade edilmez.

Mülkiyeti ihtilafı iken kamulaştırılarak tapuda Hazine adına tescil edilen arazilerden birinci fıkrada kapsamında kalanlar, aynı fıkradaki esaslar çerçevesinde, mülkiyet ihtilafına ilişkin davada mahkemece verilen kararda hak sahibi olarak belirlenen kişilere iade edilir.

Ugulayıcı kuruluş tarafından dağıtılması, tahsis edilmesi, satılması veya bu Kanun amaçlarında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulması nedeniyle iade edilemeyen arazilerin yerine ilgililerine, uygulayıcı kuruluşun teklifi üzerine Maliye Bakanlığınca da uygun görülmesi hâlinde, birinci fıkradaki esaslar çerçevesinde, bu Kanuna göre belirlenecek, aynı bölgede bulunan ve uygulayıcı kuruluşun tasarrufunda olan Hazineye ait eşdeğer arazi verilir.

Bu madde kapsamında kalan arazilerden daha önce ilgililerince bedelinin tazmini için açılan davalar sonucunda mahkemelerce verilen ve kesinleşen kararlara göre kendilerine tazminat ödenenler hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz.

Kamulaştırma işlemine başlanılarak tapu kütüklerine şerh veya belirtme konulan ancak kamulaştırma işlemi tamamlanmayan arazilerin tapu kütüklerindeki şerh ve belirtmeler, uygulayıcı kuruluşun teklifi ve Maliye Bakanlığınca da uygun görülmesi hâlinde, bu Bakanlığın talebi üzerine ilgili tapu müdürlüğünce terkin edilir.

Yürürlük

Madde 27 – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 28 – Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

**3083 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN VEYA
ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ
YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ TARİHLERİNİ GÖSTERİR TABLO**

Değiştiren Kanunun/KHK'nin veya İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası	3083 sayılı Kanunun değişen veya iptal edilen maddeleri	Yürürlüğe Giriş Tarihi
4342	—	28/2/1998
4626	—	23/2/2001
4629	—	1/1/2002 tarihinden geçerli olmak üzere 3/3/2001
4916	—	19/7/2003
6171	5, 6, 13	12/3/2011
6487	Geçici Madde 5	11/6/2013
6537	13	15/5/2014
7061	16, 19	5/12/2017
7139	2	28/4/2018
KHK/698	1, 2, 3, 5, 7, 8, 13, 14, 18, 25	24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının andiçerek göreve başladığı tarihte